

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny: **OBLICZA GEOGRAFII 3, zakres rozszerzony**

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich • wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wyłączna strefa ekonomiczna, wody terytorialne, morskie wody wewnętrzne</i> • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu <i>region fizycznogeograficzny</i> • wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie • podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu • wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie • wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski • wymienia klimatyczne pory roku • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu wegetacyjnego oraz określa częstotliwość kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne • opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • podaje nazwy megaregionów i prowincji Polski i wskazuje je na mapie • wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski • podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • omawia zasięgi zlodowaceń na obszarze Polski na podstawie mapy • omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów • wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce • porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • podaje nazwy podprovincji Polski i wskazuje je na mapie • opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej • omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgiela kamiennego, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej) • wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski • omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy • podaje różnice między krajobrazem młodoglacjalnym a krajobrazem staroglacjalnym • przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce • charakteryzuje zasoby wodne Polski • analizuje bilans wodny Polski w roku hydrologicznym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka • wymienia i opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze regionu, w którym mieszka • przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej • omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • charakteryzuje pasy rzeźby terenu • opisuje procesy egzogeniczne i endogeniczne mające wpływ na ukształtowanie powierzchni regionu, w którym mieszka • wyjaśnia, czym jest klimat peryglacjalny • wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski • omawia cechy klimatu wybranego regionu Polski • przedstawia przyczyny i skutki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów • przedstawia kryteria regionalizacji fizycznogeograficznej • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną • wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych • omawia występowanie głównych surowców mineralnych w regionie, w którym mieszka, i wyjaśnia, jak powstały złoża • identyfikuje związki między budową geologiczną Polski i regionu, w którym mieszka, a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych europejskich krajów • omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacjalnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski • analizuje zróżnicowanie klimatyczne Polski • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski

<ul style="list-style-type: none"> w Polsce na podstawie map tematycznych • wyjaśnia, czym jest bilans wodny • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy • wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i> • wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie • opisuje położenie Morza Bałtyckiego • podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim • wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową • wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku • opisuje florę i faunę Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce • podaje przyczyny powstawania powodzi w Polsce • charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach • przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady • omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych • omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy 	<p>niedoboru wody w wybranych regionach Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce • podaje przyczyny zróżnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce • omawia znaczenie jezior w Polsce • omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje zasoby wodne w regionie, w którym mieszka, na podstawie różnych źródeł informacji • wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce • wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji sztucznych zbiorników w południowej części Polski • przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku • proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku
--	--	---	---	---

II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje położenie i obszar Tatr • wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi • wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach • wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce • opisuje położenie gór średnich i niskich • wyjaśnia znaczenie terminu <i>flisz karpacki</i> • wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy • omawia położenie Gór Świętokrzyskich • wyjaśnia znaczenie terminu <i>gola</i> • opisuje położenie i obszar pasa wyżyn • wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie • opisuje położenie i obszar nizin • wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin • wymienia nazwy parków narodowych pasa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr • przedstawia podział Tatr • wymienia formy rzeźby wysokogórskiej • charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr • opisuje świat zwierząt w Tatrach • opisuje florę i faunę Bieszczad • wymienia pasma górskie Sudetów • opisuje klimat i roślinność Sudetów • omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich • opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki • wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach • podaje cechy krajobrazu staroglacjalnego • charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin • omawia warunki klimatyczne występujące 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach • wymienia cechy klimatu Tatr • charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach • opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach • omawia piętność roślinną w Bieszczadach • omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów • wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich • charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów • charakteryzuje krajobraz gór niskich • omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich • charakteryzuje cechy środowiska przyrodniczego pasa wyżyn • opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu • omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr • porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich • omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych • omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich • charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn • opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn • przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego • wyjaśnia wpływ lądolodu na środowisko nizin 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji • przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza • porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach • przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad • opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy środowiska przyrodniczego • opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn • wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru
--	---	--	--	---

<p>nizin</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują wymienia największe jeziora pasa pojezierzy i wskazuje je na mapie opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrzeży wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje 	<p>w pasie nizin</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin podaje cechy krajobrazu młodoglacjalnego na obszarze pojezierzy opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rzeźbę pasa nizin charakteryzuje gleby równin staroglacjalnych na podstawie profili glebowych omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy wyjaśnia genezę pól wydmych występujących w pasie nizin porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność omawia zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych omawia procesy powstawania mierzei i kłifu na podstawie schematu charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem porównuje krajobraz młodoglacjalny z krajobrazem staroglacjalnym (uwzględnia między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe) omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrzeży
--	--	---	--	---

III. Krajobrazy Polski

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> podaje przykłady krajobrazu kulturowego wymienia cechy krajobrazu mozaikowego wyjaśnia, czym zajmuje się krajoznawstwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy krajobrazu wymienia główne funkcje krajobrazów wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy podaje główne cechy krajobrazu turni na przykładzie Tatr podaje cechy krajobrazu kulturowego podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Roztocza podaje cechy krajobrazu małomiasteczkowego na przykładzie Tykocina wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska opisuje wybrane funkcje krajobrazów porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łąkowe i podaje obszary ich występowania opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie podaje główne działania promocyjne Polskiej Organizacji Turystycznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie określa rolę turystyki i krajoznawstwa w poznawaniu zróżnicowania i piękna krajobrazów przyrodniczych i kulturowych Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, wymienia jego funkcje oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji rozpoznaje na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane krajobrazy przyrodnicze i kulturowe prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji przedstawia sposoby promocji walorów krajobrazowych
---	---	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organizacje krajoznawcze w Polsce wymienia główne metody ochrony krajobrazu 		<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega ochrona krajobrazów, i podaje przykłady działań podejmowanych w jej ramach 	
IV. Ludność i urbanizacja w Polsce				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje aktualną liczbę ludności w Polsce wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie wyjaśnia znaczenie terminu <i>depopulacja</i> wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik feminizacji</i> podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie wyjaśnia znaczenie terminu <i>mniejszość narodowa i mniejszość etniczna</i> wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce wyjaśnia znaczenie terminu <i>region etnograficzny</i> wymienia regiony etnograficzne na podstawie mapy wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności wyjaśnia znaczenie terminu <i>aktywność ekonomiczna</i> omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej w 2019 r. na podstawie danych statystycznych wymienia sektory gospodarki wyjaśnia znaczenie terminów <i>wpodaż</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy oblicza współczynnik feminizacji podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce omawia współczynnik salda migracji wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w. oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego podaje główne kierunki i wielkość współczesnych emigracji Polaków przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych przedstawia zróżnicowanie etnograficzne ludności Polski na podstawie materiałów źródłowych wymienia mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski wymienia czynniki wpływające na poziom życia wyjaśnia różnice między referendum ogólnokrajowymi a referendum lokalnymi omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej omawia skutki depopulacji analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach na podstawie wykresu omawia współczynnik dzietności w Polsce w latach 1960–2019 na podstawie wykresu podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce omawia przyczyny migracji zagranicznych w Polsce w ujęciu historycznym omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce charakteryzuje wybrane grupy etnograficzne w Polsce przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski omawia formy zatrudnienia w Polsce przedstawia rozkład wysokości wynagrodzeń brutto w Polsce na podstawie wykresu i mapy tematycznej analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu charakteryzuje zachowaniaprokreacyjne Polaków i przestrzenne zróżnicowanie tych zachowań wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw wykazuje wpływ czynników społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie dostępnych źródeł informacji omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce przedstawia główne motywy migracji Polaków na początku XXI w. analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu wyjaśnia przyczyny zróżnicowania etnograficznego ludności Polski porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w wybranych krajach UE analizuje zmiany struktury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju przedstawia działania rządu w zakresie polityki prorodzinnej i ich wpływ na zachowania prokreacyjne Polaków analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym przedstawia sytuację migracyjną w regionie, w którym mieszka, na podstawie dostępnych źródeł informacji przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodowo-etnicznego ludności Polski wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa ocenia regionalne zróżnicowanie pomocy społecznej w Polsce na podstawie mapy analizuje wyniki wyborów w regionie, w którym mieszka, na podstawie danych PKW porównuje frekwencję i wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP w regionie, w którym mieszka, z wynikami w całej Polsce wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami

<p><i>pracy popyt na pracę</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności wyjaśnia znaczenie terminu <i>ubóstwo</i> wymienia wskaźniki ubóstwa wymienia organy władzy publicznej wybierane w demokratycznych wyborach w Polsce wymienia główne opcje polityczne w Polsce wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu wymienia najludniejsze miasta wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi 	<p>statystycznych i mapy tematycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady podaje przykłady aglomeracji miejskich podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną wyjaśnia znaczenie terminu <i>inteligentne miasta</i> i podaje przykłady inteligentnych miast wyjaśnia, na czym polega gettoizacja przestrzeni miejskiej podaje wady i zalety życia na wsi 	<p>na podstawie danych statystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach charakteryzuje <i>genius loci</i> miasta podaje przyczyny zróżnicowania poczucia więzi z miastem omawia czynniki sprzyjające zmianie miejsca zamieszkania i utrudniające tę zmianę charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce omawia cechy strefy podmiejskiej wskazuje negatywne skutki rozwoju strefy podmiejskiej 	<p>zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach na podstawie dostępnych źródeł informacji analizuje przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce na podstawie map wymienia przyczyny przestrzennego zróżnicowania preferencji wyborczych Polaków analizuje przestrzenne zróżnicowanie wyników wyborów parlamentarnych w 2019 r. na podstawie map opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich 	<p>społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce</p>
---	--	--	--	--

<p>V. Gospodarka Polski</p>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa wymienia pozapryrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> podaje liczbę ekologicznych gospodarstw w Polsce wymienia cechy żywności ekologicznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa podaje cechy rolnictwa ekologicznego opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych w Polsce określa miejsce Polski w światowej produkcji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce przedstawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych przedstawia pozapryrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa na podstawie mapy omawia regionalne zróżnicowanie pozapryrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozapryrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu uzasadnia potrzebę kontrolowania gospodarstw produkujących żywność

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r. • wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu • wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce • wymienia rodzaje transportu funkcjonujące w Polsce • wymienia główne porty lotnicze w Polsce • wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej • wskazuje na mapie główne porty handlowe pasażerskie na polskim wybrzeżu • wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu • przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce • wymienia główne obszary turystyczne Polski 	<p>przemysłowej na podstawie danych statystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce • wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie • przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przestrzenne rozmieszczenie gospodarstw ekologicznych w Polsce • omawia strukturę ekologicznych użytków rolnych • przedstawia i rozpoznaje oznakowanie żywności ekologicznej • opisuje cechy socjalistycznej gospodarki • podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech w Polsce • charakteryzuje czynniki decydujące o lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • omawia znaczenie działalności badawczo-rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech • podaje przyczyny zmian w polskim transporcie w ostatnich trzech dekadach • opisuje rozwój transportu samochodowego w Polsce • przedstawia lokalizację sieci tramwajowych oraz systemu metra w Polsce • omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce • charakteryzuje transport lotniczy w Polsce • omawia transport przesyłowy w Polsce • przedstawia obroty ładunkowe w polskich portach morskich na podstawie danych statystycznych • ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce • przedstawia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście UNESCO</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cele certyfikacji i nadzoru żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • przedstawia rozwój i strukturę polskiego przemysłu do II wojny światowej • przedstawia charakter przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r. • wyjaśnia skutki przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r. • porównuje wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Polsce z wydatkami na tę działalność w innych krajach UE • omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego Gdynia • omawia zmiany w polskim transporcie w XX i XXI w. • podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy • ocenia poziom rozwoju transportu kolejowego w Polsce • porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i samochodowym w Unii Europejskiej • omawia transport przesyłowy w Polsce • omawia stan polskiej floty handlowej na podstawie danych statystycznych • przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce • ocenia walory kulturowe warunkujące 	<p>ekologiczną</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia perspektywę rozwoju przemysłu w Polsce • ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju • przedstawia hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • przedstawia perspektywę rozwoju żeglugi śródlądowej w Polsce • określa znaczenie węzłów i terminali transportowych dla gospodarki kraju • ocenia szanse i zagrożenia rozwoju polskiej żeglugi promowej na Bałtyku • ocenia możliwości rozwoju przemysłu stoczniowego w Polsce • przedstawia stan i perspektywy rozwoju polskiego rybołówstwa • dyskutuje na temat możliwości rozwoju gospodarki morskiej Polski na podstawie materiałów źródłowych • prezentuje wartość obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego
--	--	---	---	--

			<p>rozwój turystyki w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje stan infrastruktury turystycznej w Polsce • projektuje trasę wycieczki uwzględniając atrakcje turystyczne w wybranej miejscowości lub w wybranym regionie z wykorzystaniem mapy i odbiornika GPS 	
VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza • wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód • wyjaśnia znaczenie terminu <i>degradacja gleb</i> • wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce • podaje przyczyny zanieczyszczenia wód • wymienia przyczyny degradacji gleb • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce • wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce • wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w. • wskazuje różnice w składzie ścieków przemysłowych i ścieków komunalnych • wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska • omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji • opisuje działania podejmowane na rzecz rekultywacji gleb w Polsce • prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce • przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce • opisuje walory środowiskowe poszczególnych parków narodowych w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w. • podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce • analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce • prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska • wyjaśnia, na czym polegają restytucja gatunków i reintrodukcja • przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdobywa informacje dotyczące szkód w środowisku i zanieczyszczeń powierzchni ziemi w regionie, w którym mieszka • dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, oraz przedstawia wnioski z tej analizy na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS • uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski • podaje przykłady działań na rzecz ochrony środowiska, które mogą być podejmowane przez każdego człowieka • znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w Polsce
VII. Badania i obserwacje terenowe				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znajduje informacje przydatne podczas analizy na oficjalnych stronach internetowych firm, przedsiębiorstw i urzędów • przygotowuje kwestionariusz ankiety • wykonuje proste obliczenia • sporządza dokumentację fotograficzną 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje wyboru przedmiotu badań • dokonuje wyboru obszaru badań • odczytuje informacje z opracowań kartograficznych i map internetowych • zbiera informacje z wykorzystaniem map, danych statystycznych lub obserwacji w terenie • opracowuje wyniki ankiety 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza wywiad z przedstawicielem przedsiębiorstwa, placówki usługowej lub lokalnego urzędu • selekcjonuje i dokumentuje wyniki prowadzonych obserwacji • identyfikuje problemy występujące na wybranym obszarze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyciąga wnioski z przeprowadzonych obserwacji i badań • porównuje dane statystyczne dotyczące różnych obszarów zaczerpnięte z publikacji GUS 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje wyniki badań w postaci posteru, portfolio i opracowań kartograficznych • przedstawia wyniki badań w pracy pisemnej lub tabeli porównawczej • formułuje wnioski i proponuje działania, które należy podjąć, aby zrealizować wskazane cele • przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości

